

ПОНЯТТЯ ІТ-ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ МЕТИ ОПОДАТКУВАННЯ

IT-ACTIVITIES CONCEPT FOR TAXATION PURPOSE

Солодан К.В., аспірант кафедри публічного права

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті досліджено визначення змісту поняття ІТ-діяльності для мети оподаткування. Наголошено, що в процесі свого розвитку людство наближається до цифровізації більшості процесів. Органи державної влади різних країн світу та бізнес постають перед необхідністю адаптації до діяльності в сучасному цифровому суспільстві. ІТ-діяльність з кожним роком займає більшу частку економічної діяльності різних країн. Це ставить перед регуляторами більшості держав питання належного правового регулювання оподаткування ІТ-діяльності, для чого необхідно розуміти зміст самого поняття ІТ-діяльності.

В дослідженні проаналізовано правові та доктринальні визначення інформаційних технологій, визначено нормативно-правові акти, де вживається термінологія, що пов'язана із цифровими технологіями. Термін «інформаційні технології» охоплює широкий спектр обробки інформації та комп'ютерного обладнання в організаціях, системи інформації, інтернету, інформаційних і комунікаційних технологій та їх інфраструктуру, включаючи комп'ютерне програмне забезпечення, мережі та апаратне забезпечення, які обробляють або передають інформацію для підвищення ефективності окремих осіб та організацій, будь-які комп'ютерні програми та необхідні пакети обладнання, комп'ютерне виробництво, комп'ютерне проектування, електронний обмін даними та планування ресурсів підприємства, що позитивно впливає на продуктивність праці. Автор доходить висновку, що складниками ІТ-діяльності для мети оподаткування є електронна комерція, криптовалютна діяльність, діяльність у сфері комп'ютерного програмування, хмарних сервісів тощо. Постійно зростає кількість ІТ-об'єктів, які можна монетизувати та, відповідно, визначити їх комерційну вартість. ІТ-діяльність для мети оподаткування, на думку автора, можна визначити як законодавчо врегульовану цілеспрямовану активність, що здійснюється з метою отримання прибутку з використанням об'єктів, створюваних комп'ютерними програмами в результаті математичних обчислень (алгоритмів), цифрових записів, віртуальних активів, технологічних платформ (соціальних мереж, промислового інтернету, месенджера, онлайн-торговельних майданчиків, інформаційних ресурсів тощо), «хмарних» комп'ютерних обчислень, доменних імен, засобів індивідуалізації цифрових пристроїв (ІР-адрес, акаунтів та особистих даних у соціальних мережах).

Ключові слова: ІТ, ІТ-діяльність, інформаційні технології, оподаткування, електронна комерція, криптовалюта.

The article examines the definition of the content of the concept of IT activities for tax purposes. The study emphasizes that humanity is approaching the digitalization of most processes in the process of its development. Public authorities around the world and businesses face the need to adapt to today's digital society. IT activity occupies a larger share of economic activity in different countries every year. This raises the issue of proper legal regulation of IT taxation to the regulators of most countries, that is why it is necessary to understand the meaning of the concept of IT activity.

The article analyzes the legal and doctrinal definitions of information technology, identifies regulations that use terminology related to digital technologies. The term information technology covers a wide range of information processing and computer equipment in organizations, information systems, the Internet, information and communication technologies and their infrastructure, including computer software, networks and hardware that process or transmit information to improve the efficiency of individuals and organizations, any computer programs and necessary equipment packages, computer production, computer design, electronic data exchange and resource planning of the enterprises, which have a positive impact on productivity. The author concludes that the components of IT activities for tax purposes are e-commerce, cryptocurrency activities, activities in the field of computer programming, cloud services, etc. The number of IT objects that can be monetized and, accordingly, determine their commercial value is constantly growing. According to the author, IT activity for tax purposes can be defined as a legally regulated purposeful activity carried out for profit, using objects created by computer programs as a result of mathematical calculations (algorithms), digital records, virtual assets, technological platforms (social networks, industrial Internet, messenger, online trading platforms, information resources, etc.), "cloud" computing, domain names, means of individualization of digital devices (IP addresses, accounts and personal data in social networks).

Key words: IT, IT activities, information technology, taxation, e-commerce, cryptocurrency.

Постановка проблеми. Цифровізація вважається глобальною метою подальшого розвитку людства. Найскладнішим при цьому є питання адаптації держави (органів державної влади) та бізнесу до нових умов праці. Новітні технології сприяють появі нових видів діяльності та, відповідно, способів отримання прибутку. Так, значну частку економічної діяльності в Україні і світі займає ІТ-діяльність, що не досить врегульована законодавством, зокрема податковим. Актуальним є питання правового регулювання оподаткування ІТ-діяльності. Для належного дослідження поставленої проблематики необхідно з'ясувати поняття ІТ-діяльності, оскільки наукове осмислення будь-якого правового явища неможливе без чіткого розуміння змісту базових понять та категорій, за допомогою яких це явище описане.

Аналіз останніх досліджень. Поставлена проблема не досить досліджена у правовій науці, проте деякі суміжні питання вивчали науковці-юристи та дослідники інших галузей, зокрема А.С. Аліна, О.О. Берназюк, І.П. Мелешенко, Т.В. Мінькович, М.П. Кучерявенко, А.С. Овчаренко та інші.

Метою дослідження є визначення змісту поняття ІТ-діяльності для мети оподаткування.

Виклад основного матеріалу. Разом із терміном «ІТ-діяльність» як тотожні часто вживають терміни

«цифрова діяльність», «електронна діяльність», «телекомунікаційна діяльність» тощо. Діяльність загалом розглядають як цілеспрямовану активність людини, групи, колективу, організації, суспільства. ІТ-діяльність пов'язана з виробництвом і реалізацією ІТ-послуг [5].

Поняття ІТ-діяльності базується на розумінні інформаційних технологій, які складають основу цього виду діяльності. Останнім часом під інформаційними технологіями найчастіше розуміють комп'ютерні технології, тобто використання комп'ютерів та їхнього програмного забезпечення.

У більш широкому сенсі інформаційні технології – це галузь діяльності, що забезпечує ефективне здійснення інформаційного аспекту діяльності людей [8]. Згідно з визначенням, прийнятим ЮНЕСКО, інформаційні технології (від англ. information technology) – це комплекс взаємопов'язаних наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективної організації праці людей, зайнятих обробкою і зберіганням інформації; обчислювальна техніка і методи організації та взаємодії з людьми й виробничим обладнанням, їх практичне використання; а також пов'язані з усім цим соціальні, економічні і культурні проблеми. Інакше кажучи, інформаційні технології – широкий пласт сфер діяльності, що відносяться до технологій створення, збереження, управління

й обробки інформації, зокрема із застосуванням обчислювальної техніки [3].

Стаття 1 Закону України «Про Національну програму інформатизації» визначає, що інформаційна технологія – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів із використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їхнього розташування [11].

О.О. Берназюк резонно зауважує, що поняття «цифрові технології» практично не застосовується у законодавстві України, а згадується лише у деяких національних програмних документах [2; 12; 13]. Так, у Концепції розвитку електронного урядування в Україні, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р [12], зазначається, що повсякденне життя громадян стає дедалі все більш «цифровим», що передбачає високий рівень очікувань від діяльності органів влади, зокрема розвитку сучасних електронних форм взаємодії, прозорості та відкритості діяльності, залучення громадян до прийняття управлінських рішень [2].

Як влучно зазначає С.С. Аліна, у цифровому середовищі створюється все більше об'єктів, права яких захищаються законом. Дедалі більше діджитал-продуктів, що створюються в межах віртуального середовища або з метою використання в цифровому середовищі, визнаються об'єктами правовідносин. Все частіше доводиться говорити про комерційну вартість того чи іншого ІТ-об'єкта, можливість «монетизації» використання останнього тощо [1]. З цього випливає необхідність належного правового регулювання оподаткування таких об'єктів.

До об'єктів ІТ-діяльності, на думку Н.О. Левицької, можна віднести об'єкти, створені комп'ютерними програмами внаслідок математичних обчислень (алгоритмів), цифрові записи, віртуальне майно, «цифрові двійники», технологічні платформи (соціальні мережі, промисловий інтернет, месенджер, онлайн-торговельні майданчики, інформаційні ресурси тощо), «хмарні» комп'ютерні обчислення, доменні імена, засоби індивідуалізації цифрових пристроїв (ІР-адреси, акаунти та особисті дані в соціальних мережах) тощо [6]. Інформаційні технології в іноземній літературі визначаються як можливості, що пропонуються організаціям комп'ютерами, комп'ютерними програмами та телекомунікаціями для доставки даних, інформації та знань до окремих осіб і процесів. Інформаційні технології можна визначити як застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій, включаючи комп'ютерну мережу, програмне та апаратне забезпечення, необхідне для підключення до інтернету. З огляду на це та погоджуючись із вищезгаданими думками, термін «інформаційні технології» охоплюватиме широкий спектр обробки інформації та комп'ютерного обладнання в організаціях. Він охоплюватиме системи інформації, інтернету, інформаційних і комунікаційних технологій та їхню інфраструктуру, включаючи комп'ютерне програмне забезпечення, мережі та апаратне забезпечення, які обробляють або передають інформацію для підвищення ефективності окремих осіб та організацій. Однак термін «інформаційні технології» також включає будь-які комп'ютерні програми і необхідні пакети обладнання, комп'ютерне виробництво, комп'ютерне проектування, електронний обмін даними та планування ресурсів підприємства, що позитивно впливає на продуктивність співпраці [16].

Говорячи про ІТ-технології на сучасному етапі, необхідно звернути увагу на технологію блокчейн та криптовалюту. Технологія блокчейн – це особлива структура для написання групи транзакцій у криптосистемах [14]. Транзакція вважається завершеною та достовірною («підтвердженою»), коли перевіряється її формат та підписи, а сама транзакція групується разом з кількома іншими та запису-

ється в спеціальну структуру – блок. Вміст блока можна перевірити, оскільки кожен блок містить інформацію про попередній [15]. Варто зазначити, що технологія блокчейн поставилася разом із біткоїном, але її можна використовувати й окремо.

Криптовалюта – це складна система інформаційно-технологічних процедур, що регламентують ідентифікацію власників та фіксацію факту їх зміни. Функціонування криптовалют засноване на децентралізованому механізмі емісії й обігу валюти. Криптовалюта – цифровий продукт, отриманий в результаті використання створених окремими особами електронних платіжних систем, які підпорядковані певним протоколам передачі даних у поєднанні з застосуванням криптографічних методів шифрування. Криптовалюта є децентралізованою системою зі специфічною фінансово-правовою природою, яка характеризується високим ступенем ліквідності, є подільною, проте її стабільність не забезпечена державою, на відміну від фіатних грошей, та відсутній емітент (монети генеруються окремою групою користувачів – майнерами) [9].

Наступним важливим складником ІТ-діяльності, на нашу думку, є електронна комерція. У зв'язку із запровадженням електронної комерції та електронного бізнесу в практику фірм, корпорацій і банків відбулися зміни в характері проведення комерційних і фінансових транзакцій, відносин з партнерами та клієнтами, розробки і впровадження ділових стратегій і, власне, конкуренції. Е-комерція, на думку Ю.Ю. Васильєва, – це ведення бізнесу в онлайн-режимі, яке на сьогодні присутнє в чотирьох сферах: прями продажі товарів і послуг; банківська справа та платіжні системи; безпечне розміщення інформації; корпоративні закупівлі [4]. Згідно з Законом України «Про електронну комерцію» електронна комерція – це відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру; електронна торгівля – господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покушцю за допомогою вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем [10]. Тобто електронна комерція є ширшим поняттям, ніж електронна торгівля.

Електронна комерція як юридична категорія, що використовується для цілей оподаткування, як влучно зазначає І.П. Мелешенко, являє собою будь-яку форму діяльності юридичних і фізичних осіб, індивідуальних підприємств, їх об'єднань, держав і муніципальних утворень, включаючи реалізацію товарів, виконання робіт, надання послуг, передачу майнових прав, з використанням комп'ютерної мережі інтернет, здійснення якої призводить до виникнення обставин, що мають вартісну, кількісну чи фізичну характеристику й які можуть визнаватись об'єктами оподаткування відповідно до законодавства про податки і збори. Вдосконалення правового регулювання оподаткування електронної комерції має здійснюватися на недискримінаційній основі з урахуванням загальних принципів оподаткування, таких як: нейтральність, економічність, визначеність, простота, гнучкість, ефективність і справедливості [7].

Висновки. Таким чином, ІТ-діяльність є широкою сферою діяльності, що включає електронну комерцію, криптовалютну діяльність, діяльність у сфері комп'ютерного програмування, хмарних сервісів тощо. ІТ-діяльність для мети оподаткування, на нашу думку, можна визначити як законодавчо врегульовану цілеспрямовану активність, що здійснюється з метою отримання прибутку з використанням об'єктів, створених комп'ютерними програмами в результаті математичних обчислень (алгоритмів), цифрових

записів, віртуальних активів, технологічних платформ (соціальних мереж, промислового інтернету, месенджера, онлайн-торговельних майданчиків, інформаційних ресурсів тощо), «хмарних» комп'ютерних обчислень, доменних імен, засобів індивідуалізації цифрових пристроїв (IP-адрес, акаунтів та особистих даних у соціальних мережах).

ЛІТЕРАТУРА

1. Аліна А.С. Спадкування IT-об'єктів за сучасним цивільним законодавством : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Одеса, 2020. 204 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12560>.
2. Берназюк О.О. Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку. дис. ... д-ра юр. наук. Ужгород, 2021. 558 с. URL: <https://uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/33608>.
3. Валько Д.В. Информационные технологии как вид экономической деятельности. *Междисциплинарный диалог: современные тенденции в общественных, гуманитарных, естественных и технических науках*. 2014. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/informatsionnye-tehnologii-kak-vid-ekonomicheskoy-deyatelnosti>.
4. Васильев Ю.Ю. Електронна комерція як інструмент просування товарів на ринку побутової техніки. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 1 (2). С. 29–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_1%282%29_9.
5. Зимин В.В., Кулаков С.М., Зимин А.В. К развитию концептуальных основ управления ИТ-деятельностью. *Вестник Новосибирского государственного университета. Серия «Информационные технологии»*. 2012. № 10 (4). С. 29–39. URL: <https://nsu.ru/xmlui/bitstream/handle/nsu/251/03.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
6. Левицька Н.О. Використання цифрових технологій у праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 165–169. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/9/28.pdf>.
7. Мелешенко И.П. Актуальные правовые проблемы международного налогообложения электронной коммерции : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.14. Москва, 2008. 22 с. URL: <https://www.dissercat.com/content/aktualnye-pravovye-problemy-mezhdunarodnogo-nalogooblozheniya-elektronnoi-kommertsii/read>.
8. Минькович Т.В. Информационные технологии: понятийно-терминологический аспект. *ОТО*. 2012. № 2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/informatsionnye-tehnologii-ponyatiyno-terminologicheskij-aspekt>.
9. Овчаренко А.С. Оподаткування операцій із криптовалютами в Україні: сучасний стан та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 6. С. 236–239. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16114/1/Ovcharenko_236-239.pdf.
10. Про електронну комерцію : Закон України від 3 вересня 2015 р. № 675-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
11. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27–28. Ст. 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
12. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>.
13. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. *Офіційний вісник України*. 2013. № 44. Ст. 1581. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text>.
14. English Oxford living dictionary. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/blockchain>.
15. Nakamoto, S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash. URL: <http://www.bitcoin.org/bitcoin.pdf>.
16. Onn, C.W., Sorooshian, S. Mini Literature Analysis on Information Technology Definition. *Information and Knowledge Management*. 2013. No 3. P. 139–140. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/234671309.pdf>.